

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ТРУД И СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

**НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА
ЗА ДЕИНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА ВО
СИСТЕМОТ НА СОЦИЈАЛНАТА ЗАШТИТА
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
(2008-2018)**

Скопје, Декември 2007 година

СОДРЖИНА

ВОВЕД

И. НАЦИОНАЛНА И МЕЃУНАРОДНА НОРМАТИВНА РАМКА

- 1.1. Меѓународна нормативна рамка
- 1.2. Национална нормативна рамка

II АКТУЕЛНА СОСТОЈБА

1. Институционална заштита
2. Вонинституционална заштита

III. ПРИНЦИПИ ВРЗ КОИ ШТО СЕ ТЕМЕЛИ СТРАТЕГИЈАТА

IV. ЦЕЛ И ВИЗИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

V. ЦЕЛНИ ГРУПИ

1. Деца без родителска грижа
2. Деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведеие
3. Деца со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој до 26 години
4. Лица со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој над 26 години

VI. СТРАТЕШКИ НАСОКИ НА ДЕЛУВАЊЕ

1. Развој на вонинституционални форми на заштита на регионално и локално ниво
2. Постепено трансформирање на постоечките установи за социјална заштита
3. Развивање на институционални и човечки ресурси на национално и локално ниво
4. Обезбедување на имплементација на стратегијата и одржливост на формите на заштитан а локално ниво

VII. УЧЕСНИЦИ ВО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

VIII. ГАРАНТИРАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА СОЦИЈАЛНИТЕ УСЛУГИ

IX. ДИНАМИКА НА РЕАЛИЗАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

X. ФИНАНСИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА

ПРИЛОГ

АНЕКС 1: ОПЕРАТИВЕН ПЛАН

АНЕКС 2: БУЏЕТ

ВОВЕД

Економските, социјалните и политичките промени во Република Македонија доведоа до зголемување на бројот и категориите на граѓани изложени на социјален ризик. Поради овие промени се повеќе се зголемуваше и потребата од користење на услуги од социјалната заштита. Државата за да ги задоволи овие потреби ги користи своите расположливи ресурси и истовремено ја користи поддршката од граѓанскиот сектор, донаторите и меѓународните организации.

Во системот на социјалната заштита, заштитата на граѓаните изложени на социјален ризик воглавно се реализира преку помош и поддршка на семејствата и поединците за да ја надминат состојбата во која се нашле. Во случаите кога е потребна дополнителна грижа која ги надминува капацитетите на семејството, државата ја обезбедува оваа грижа и заштита преку развиениот систем на институционална заштита и одреден број на вонинституционални форми на заштита како што се згрижувачките семејства и дневните центри.

Министерството за труд и социјална политика превзеде активности за деинституционализација и во таа насока е донесен Меморандум за разбирање потпишан во јуни 2000 год помеѓу Министерството за труд и социјална политика, Канцеларијата на УНИЦЕФ и Светската здравствена организација според кој нема да има прием на нови корисници во установите за социјална заштита. Паралелно се отпочна со подготовка на дел од корисниците во Специјален Завод Демир-Капија за нивно излегување од установата. Како резултат на овие активности 30 корисници од оваа установа беа деинституционализирани.

Во овој период поинтензивно се работеше на развивање на мрежата на згрижувачки семејства и подигање на капацитетот на згрижувачките семејства за пружање соодветна грижа на корисниците. Во исто време се отпочнаа активности за развивање на форми на дневно згрижување на локално ниво и во овој се отворија првите дневни центри за деца со интелектуална попреченост. Како резултат на овие активности досега се отворени и функционираат 18 дневни центри за деца со интелектуална попреченост.

Заштитата на граѓаните во системот на социјалната заштита се темели на одредени принципи кои произлегуваат од меѓународни и домашни документи. Според овие документи заштитата треба да се планира и реализира во согласност со најдобриот интерес на корисникот и да се обезбеди достапност на услугите до граѓаните поблиску до местото на живеење.

Тргувајќи од овие принципи, како и од досегашните позитивни резултати од вонинституционалните форми на заштита, Министерството за труд и социјална политика ја утврди потребата од донесување и развивање на Стратегија за деинституционализација во системот на социјалната заштита.

Основна цел на оваа Стратегија е подигање на квалитетот на услугите од социјална заштита и создавање на услови за приближување на услугите до корисниците на локално ниво. Оваа цел ќе се постигне преку развој на постојните и на нови вонинституционални форми на заштита и преку трансформација на постојниот систем на институционална заштита.

Процесот на деинституционализација подразбира активности за подготвување на корисниците сместени во установи за нивно враќање во биолошките семејства, или сместување во некоја од формите на вонинституционална заштита на локално ниво (згрижувачко семејство, дом семејство или мал групен дом). Преку развој на овие форми на заштита на локално ниво ќе се намали бројот на корисници сместени во установи од една страна и ќе се превенира потребата од нови сместувања во установи од друга страна.

Со овој документ се воспоставуваат критериуми, се определува динамиката и носителите на реформските иницијативи и програми кои во наредните 8 години (2007-2015) треба да придонесат за што поквалитетна и поцелосна социјална заштита на децата без родителска грижа, децата со воспитно социјални проблеми и децата и лицата со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој утврдени како целни групи на оваа Стратегија.

Стратегијата ја наметнува потребата од проценка на улогите и одговорностите на централните и локалните структури и го промовира и зајакнува партнерството помеѓу државата, локалните власти, граѓанскиот и приватниот сектор во обезбедувањето на услуги од областа на социјалната заштита.

Нејзина цел е да се презентира ситуацијата на социјалните потреби и да се промовираат форми на заштита кои нудат висок квалитет на услуги достапни за граѓаните во местото на живеење преку кои ќе се олесни интеграцијата на одредени групи на корисници.

При изготвување на стратегијата се користени податоци од Статистичкиот билтен за социјалната заштита во Република Македонија во 2006 год изготвен од ЈУ Завод за социјални дејности, како и податоци од истражувања и анализи направени во областа на социјалната заштита во последните 5 години.

Стратегијата е изготвена од работна група формирана од Министерството за труд и социјална политика во состав:

Слободанка Лазова -Здравковска- Раководител на одделение за заштита и вработување на инвалидни лица, лица со воспитно социјални проблеми и стари лица

Вукелъ Ваљдета - Советник во одделение за заштита и вработување на инвалидни лица, лица со воспитно социјални проблеми и стари лица

Елена Лазовска - Раководител на одделение за социјална, семејна и правна заштита на децата и семејството

М-р Катица Кичукова-Голубовска - Советник во ЈУ Завод за социјални дејности-Скопје и

Весна Самојловска - Советник во ЈУ Завод за социјални дејности-Скопје

Изготвувањето на овој документ беше поддржано со финансиска и експертска помош од страна на Канцеларијата на УНИЦЕФ во Република Македонија

И .НАЦИОНАЛНА И МЕЃУНАРОДНА НОРМАТИВНА РАМКА

Нормативната рамка е базирана на различни национални и меѓународни документи, закони, конвенции, декларации, подзаконски акти, регулативи, стандарди, насоки итн. Стратегијата за деинституционализација во системот на социјална заштита поаѓа од повеќе меѓународни и домашни документи кои се однесуваат на заштитата и услугите кои се обезбедуваат за групите на корисници одредени како целни групи на оваа стратегија. Поради тоа оваа стратегија се заснова врз следните документи од меѓународната и националната правна рамка:

Меѓународна нормативна рамка

1. Универзална Декларација за човекови права
2. Конвенција за правата на детето
3. ОН Конвенција за борба против тортура и нехуман и понижувачки третман
4. ОН Конвенција за правата на лицата со инвалидност
5. Европска социјална повелба
6. Коминике на Европската Комисија од 12-ти Март 1997 година за модернизација и подобрување на социјалната заштита
7. Коминике на Европската комисија од 30-ти Октомври 2003 година за еднакви можности за лицата со попреченост
8. Стандарди за квалитет на деца
9. Декларација на ОН за социјални и законски принципи кои се однесуваат на заштитата и благосостојбата на децата, со посебно внимание на згрижување и национално и меѓународно посвојување од 1986
10. Насоки за згрижување, меѓународна организација за згрижување од 1995
11. Нацрт насоки на ОН за заштита и алтернативна грижа на деца без родителска грижа поднесена до Комисијата за детски права од страна на меѓународните социјални служби и УНИЦЕФ во соработка со работната група на НВО за деца без родителска грижа, Јуни 2006

Национална нормативна рамка

1. Устав на Република Македонија
2. Закон за социјална заштита
3. Закон за семејството
4. Закон за заштита на децата
5. Закон за основно образование
6. Закон за средно образование
7. Закон за високо образование
8. Закон за малолетничка правда
9. Закон за локална самоуправа и
10. Закон за здруженија на граѓани и фондации
11. Правилник за критериумите за избор за згрижувачко семејство, видот и бројот на корисниците кои може да се сместат во едно згрижувачко семејство, видот и обемот на услугите од социјална заштита што му се обезбедуваат на сместеното лице, висината на надоместокот на трошоците за сместување и на надоместокот за згрижување

12. Правилник за нормативи и стандарди за основање и започнување со работа на установи за социјална заштита Дневен центар за лица со интелектуална или телесна попреченост

II. АКТУЕЛНА СОСТОЈБА

За да се дефинираат активностите во рамки на Стратегијата потребно е да се направи согледување на актуелната состојба во областа на социјалната заштита искажана низ постојните форми на заштита на корисниците утврдени како целни групи на оваа Стратегија.

Во Република Македонија функционираат 27 Центри за социјална работа во кои се остварува социјалната заштита на корисниците изложени на социјален ризик

Развиената мрежа на меѓуопштински центри за социјална работа е еден од важните ресурси на државата во реализирање на оваа Стратегија на локално и регионално ниво.

Социјалната заштита на граѓаните, центрите за социјална работа ја реализираат преку формите на институционална и вонинституционална заштита.

1. Институционална заштита

Во Република Македонија институционалната заштита на корисниците се остварува преку мрежа на институции зависно од потребите на корисниците и нивната возраст и тоа:

1.1. Установи за сместување на деца без родители и без родителска грижа:

- Дом за доенчиња и мали деца- Битола за деца на возраст од 0-3 години
- Детски Дом “11 Октомври”-Скопје за деца на возраст од 3-18 години и
- Приватна установа СОС Детско село за деца на возраст од 0-26 години.

1.2. Установи за сместување на деца и младинци со воспитно социјални проблеми и со нарушено поведење:

- ЈУ Завод за згрижување деца со воспитно социјални проблеми - Скопје за деца на возраст од 7-18 години и
- ЈУ Завод за згрижување и воспитување и образование на деца и младинци “Ранка Милановиќ” Скопје за деца и младинци на возраст од 10-18 години

1.3. Установи за сместување на лица со пречки во интелектуалниот и физичкиот развој:

- Завод за рехабилитација на деца и младинци- Скопје, за деца и младинци со умерени пречки во интелектуалниот развој
- Установа за сместување на лица со тешки и најтешки пречки во интелектуалниот развој - Специјален Завод Демир Капија и

Институционалната заштита во Република Македонија во изминатиот период е применувана за поголем број на корисници кои имале потреба од грижа и заштита која неможеле да ја добијат во рамките на своите семејства или преку згрижување во малиот број на згрижувачки семејства.

И покрај напорите за обезбедување на квалитетна грижа и заштита на корисниците сместени во установи, сепак се забележуваат одредени недостатоци ,како што се: недостаток на индивидуален третман на корисниците,недоволно ниво на оспособување за самостојност на корисниците, голем број на сместени корисници ,мал број на стручен кадар, долг престој на корисниците во установите, неодржување или прекинување на врските со биолошкото семејство и блиските сродници.

Заради надминување на овие недостатоци и поддигање на квалитетот на грижата за корисниците потребно е да се реализираат активности за деинституционализација на корисниците сместени во овие установи и трансформирање на установите.

2. Вонинституционална заштита

Вонинституционалната заштита во Република Македонија се остварува преку сместување во згрижувачко семејство и дневно и привремено згрижување како помош на поединец и семејство.

2.1. Сместување во згрижувачко семејство

Ова право корисниците го остваруваат согласно одредбите од Законот за социјална заштита и Правилникот за критериумите за избор на згрижувачко семејство, видот и бројот на корисниците кои можат да се сместат во едно згрижувачко семејство, видот и обемот на услугите од социјална заштита што му се обезбедуваат на сместеното лице, висината на надоместокот на трошоците за сместување и на надоместокот за згрижување.

Во Република Македонија оваа форма е развиена само во неколку градови и тоа во Скопје, Прилеп, Македонски Брод, Кочани, Крушево и Велес и заклучно со месец Септември 2007 година постојат 106 згрижувачки семејства во кои се згрижени 173 деца.

Оваа форма на заштита дава позитивни резултати во однос на квалитетот на пружената грижа, постигнатиот развој на децата и нивната интеграција во средината во која живеат. Позитивните резултати се однесуваат на згрижувањето на деца без родителска грижа, а особено на згрижувањето на деца со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој кои се деинституционализирани.

Поради тоа во рамки на Стратегијата за деинституционализација се планира натамошен развој на згрижувачките семејства на подрачјето на целата република и нивна континуирана поддршка во грижата на децата.

2.2. Дневно и привремено згрижување како помош на поединец и семејство

Во Република Македонија најголем број на лица изложени на социјален ризик грижата и заштитата ја добиваат во рамки на нивните семејства.

Министерството за труд и социјална политика во функција на давање помош и поддршка на семејствата ја разви формата на дневно и привремено згрижување.

За таа цел се отворија повеќе дневни центри кои пружаат услуги на следните видови корисници: лица со пречки во интелектуалниот развој, лица со церебрална парализа,

деца на улица, лица бездомници, лица жртви на семејно насилство и лица кои употребуваат односно злоупотребуваат дроги и други психотропни супстанции.

Денес во Република Македонија ова право корисниците го остваруваат со користење на услугите на :

-18 Дневни центри за лица со пречки во интелектуалниот развој во Крива Паланка Берово, Битола, Гевгелија, Гостивар, Делчево, Кавадарци, Кичево, Куманово, Прилеп, Пробиштип, Скопје (населба Железара и ТопанскоПоле), Тетово, Велес, Штип и Винаца

- 1 Дневен Центар за лица со церебрална парализа во Скопје
- 1 Дневен Центар за деца на улица во Скопје
-
- 1 Центар за лица бездомници во Катланово
-
- 6 Центри за жртви на семејно насилство(Битола, Скопје,Куманово, Кочани, Струмица и Охрид)
-
- 3 Дневни Центри за лица кои употребуваат дроги и други психотропни супстанции

Во Република Македонија функционираат и Дневни центри кои се менаџирани од страна на невладини организации и тоа:

- 6 Дневни центри за лица со пречки во интелектуалниот развој од страна на Републичкиот Центар за поддршка на лица со пречки во развојот Порака
- 2 Дневни центри за лица со пречки во интелектуалниот развој од страна на Регионалниот Центар за поддршка на лица со пречки во развојот Порака
- 2 Дневни центри на улица
- 1 Шелтер центар за насилство

Министерството за труд и социјална политика ценејќи го значењето, улогата и позитивните резултати на невладиниот сектор во областа на социјалната заштита, во текот на 2007 година започна со партиципирање на финансиски средства потребни за работење на овие дневни центри.

Со досегашното функционирање на овие дневни форми на грижа се постигнати позитивни резултати во развојот на корисниците, стекнување со одредени вештини и навики, промени во нивното однесување, нивна социјализација и полесно интегрирање во животната средина од една страна, како и помош и поддршка на нивните семејства во грижата за нив од друга страна. Поради тоа се намали потребата од обезбедување на грижа и заштита на лицата надвор од семејството, односно потребата од сместување во установи.

Поради позитивните резултати од досегашното функционирање на овие дневни форми на грижа една од приоритетните насоки на оваа стратегија е Министерството за труд и социјална политика да продолжи со нивно отварање во сите средини на локално ниво, каде за тоа има потреба.

ИИИ. ПРИНЦИПИ ВРЗ КОИ ШТО СЕ ТЕМЕЛИ СТРАТЕГИЈАТА

Стратегијата за деинституционализацијата поаѓа од одредени принципи зацртани во меѓународни и домашни правни документи а тоа се:

- **Најдобар интерес на корисникот**- видот и обемот на социјалната заштита ќе се планира согласно потребите, потенцијалите и можностите на корисникот, а водејќи сметка за неговиот најдобар интерес.
- **Право на живот во семејство** - вонинституционалните форми на заштита на локално ниво овозможуваат поддршка на семејството во грижата за децата и истите подолго време остануваат во своите семејства и се намалува потребата од непотребно одвојување на децата од родителите
- **Граѓански права, еднаквост на можности и недискриминација**- секој граѓанин без разлика на полот, етничкото потекло, религијата, возраста, попреченоста или други фактори. има право на иста социјална помош или социјални услуги како и другите граѓани.
- **Заштита од секаков вид насилство, злоупотреба и занемарување** - сите активности кои ќе се превземаат во рамки на Стратегијата ќе се засноваат на принципот на почит на човековите и детските права и заштита од секаков вид на насилство, злоупотреба и занемарување.
- **Иинклузија и интеграција**- социјалните вонинституционални форми на заштита треба да обезбедат учество и вклученост на корисниците во сите активности од секојдневниот живот во локалната заедница и да ги заштитат корисниците од секаков вид социјално исклучување
- **Партнерство** - социјалните вонинституционални услуги државата ќе ги развива градејќи партнерство со организации од граѓанскиот и бизнис секторот на централно и локално ниво.
- **Мултисекторска соработка** - во развивање на социјалните вонинституционални услуги, ќе се обезбеди вклученост на сите релевантни надлежни министерства и нивните служби на локално ниво, на невладини и верски организаци и други ресурси на ниво на локалните заедници, а за планирање и координирање на активностите ќе се изготват посебни протоколи за соработка и постапување.
- **Квалитет на социјалните услуги** - државата треба да обезбеди социјални услуги кои ќе нудат квалитет и ќе ги имплементираат однапред пропишаните стандарди со добро обучени професионалци. При планирањето и проценката на квалитетот на услугите задолжително треба да се земе во предвид мислењето на самите корисници и нивните родители.

ИВ. ЦЕЛ И ВИЗИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

Стратегијата е рамка за развивање сеопфатен, одговорен, достапен и квалитетен систем на социјална заштита.

Целта на Стратегијата е подигање на квалитетот на грижата за одредени категории на граѓани изложени на социјален ризик кои се утврдени како целни групи, преку реализирање на процесот на деинституционализација.

Социјалната политика во Република Македонија се стреми кон креирање на форми на заштита за различна категорија на лица кои имаат потреба од истата. Затоа оваа Стратегија преку стратешките политики и цели обезбедува поддршка за лицата кои имаат потреба од помош во рамките на нивните или згрижувачките семејства или преку

другите форми на вонинституционална заштита организирани во местото на живеење,наспроти грижата што се обезбедува во институциите.

Успешноста на имплементацијата на Стратегијата ќе се следи преку следните мерливи индикатори:

1. Намален број на деца кои ќе живеат одвоено од своите биолошки семејства
2. Намален број на деца кои ќе се сместуваат во установи
3. Зголемен број на услуги за поддршка на семејството и зголемен број на корисници на тие услуги (деца и семејства)
4. Зголемен број на специјализирани згрижувачки семејства и зголемен број на сместени деца во рамките на ваквите семејства
5. Зголемен број на дневни центри
6. Зголемен број на деинституционализирани деца и нивно сместување во згрижувачки семејства и во биолошки семејства со обезбедена поддршка на тие семејства
7. Отворени мали групни домови и сместување на одреден број на деца
8. Отворени дом семејства исместување на одреден број на деца
9. Зголемен број на изготвени и ревидирани планови за индивидуален третман - работа со корисникот
- 10.Зголемен број на деца со поддршка за осамостојување и вработување по излегување од институција
- 11.Зголемен број на деца опфатени со системот на заштита чии резултати во поглед на психофизичкиот развој, стекнатите вештини, знаења и односи, со семејството и заедницата се подобри од оние кои се постигнувани претходните години
12. Трансформирани сите Установи за социјална заштита

V. ЦЕЛНИ ГРУПИ

Во системот на социјална заштита се обезбедуваат услуги на одредени категории на граѓани изложени на некој од социјалните ризици. Оваа стратегија се однесува на одреден вид на корисници кои во моментот се утврдени како највулнерабилни и најбројни корисници на институционалните форми на заштита. Од тука како целни групи на оваа Стратегија се одредуваат :

1. Деца без родителска грижа
2. Деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведење
3. Деца со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој до 26 години
4. Лица со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој над 26 години

1. Деца без родителска грижа

Согласно одредбите од Законот за семејството, дете без родителска грижа е дете чии родители не се живи, кои се исчезнати, непознати или се со непознато живеалиште повеќе од една година и дете чии родители без оглед на причините привремено или трајно не ги извршуваат своите родителски права и должности .

Во Република Македонија се евидентирани 1180 деца без родители и без родителска грижа, од кои 374 деца се без два родитела, а 806 деца се без родителска грижа поради разни причини поради болест на родителите, нарушено поведење на

родителите, поради издржување на казна затвор или родителите се со непознато место на живеење и сл.

Заштитата на децата без родителска грижа центарот за социјална работа ја реализира преку примена на вонинституционални и институционални форми на заштита. Од вонинституционалните форми се применува: ставање под старателство на блиски роднини и сместување во згрижувачко семејство. Институционалната заштита се применува со сместување во одредена установа од социјална заштита согласно нивната возраст, здравствената состојба и нивното однесување.

Во установите за згрижување на децата без родителска грижа се сместени*

- Во Домот за доенчиња и мали деца - Битола 95 деца
- Детски Дом 11 Октомври - Скопје 87 деца и
- СОС Детско Село - Скопје 78 деца

Проблеми кои што се истакнати

Министерството за труд и социјална политика следејќи ја заштитата на децата без родителска грижа во изминатиов период ги има констатирано следниве проблеми:

- Во центрите за социјална работа не постојат доволно податоци за децата без родители и без родителска грижа за определување на нивниот статус
- Центарот за социјална работа не изготвува план за индивидуална работа - третман со корисникот
- Центарот не врши континуирано следење на развојот и грижата за детето
- Недоволна поддршка на биолошките семејства и блиските сродници на детето од страна на центарот за социјална работа
- Не постои доволна соработка помеѓу центарот за социјална работа и установата за социјална заштита во која што е сместено детето
- Недоволна соработка на центарот за социјална работа со локалната самоуправа
- Престојот на децата во установите е долг и се прекинуваат врските со биолошкото семејство
- Постои недоволна примена на програмите за оспособување на корисниците за самостоен живот по напуштање на установата
- Големиот сместувачки капацитет на установите
- Мал број на деца се опфатени или згрижени со вонинституционални форми на заштита
- Непостоење на нормативи и стандарди за сите форми на згрижување
- Недоволно вклучување на невладиниот сектор со конкретни програми

Препораки и активности

За обезбедување на поквалитетна грижа и заштита на децата без родителска грижа, министерството за труд и социјална политика во рамките на оваа Стратегија ги дава следните препораки и активности:

- Воспоставување на систем на евиденција на сите деца без родителска грижа со податоци за нивниот статус (личен, семеен, економски, социјален, станбен и сл.)
- Изготвување на план за индивидуална работа - третман со секое дете и назначување на одговорен стручен работник во центарот за социјална работа
- Континуирано следење на згрижувањето на овие деца и пружање соодветна стручна помош на детето и на лицата кои се грижат за него (блиски роднини, згрижувачи) од страна на центрите за социјална работа.
- Обезбедување на континуирана соработка на центрите за социјална работа со установите за социјална заштита заради утврдување на можноста за деинституционализација на сместеното дете и негово враќање во биолошкото семејство или сместување во згрижувачко семејство.
- Имплементација на програми за оспособување на корисниците за самостоен живот и нивно побрзо излегување од установата
- Обезбедување соработка на центрите за социјална работа со биолошките семесјтва или блиски сродници за прифаќање на грижата за децата во рамки на семејството и намалување на потребата од нивна институционализација
- Зголемување на бројот на згрижувачки семејства
- Отварање нови форми на вонинституционална заштита
- Превземање на активности за трансформација на установите со помали сместувачки капацитети и алтернативни форми на згрижување
- Изготвување на нормативи и стандарди за сите форми на згрижување
- Активно вклучување на невладиниот сектор преку конкретни програми

2. Деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведење

Деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведење се деца кои манифестираат неприлагодено поведење како што е: скитање, безделничење, бегање од училиште, просење и правење кражби.

Во Република Македонија се евидентирани вкупно 3 374 малолетни лица со воспитно социјални проблеми и со нарушено поведење. Најголем број од нив или 2632 деца се кривично одговорни, 492 деца се кривично неодговорни и 250 деца се со асоцијално однесување .

Стручната работа со оваа категорија на деца се реализира преку центрите за социјална работа. Во зависност од нивната возраст и видот и степенот на асоцијално однесување или нивото на нарушеното поведење се применуваат соодветни мерки за корекција на нивното однесување. Со примена на некоја од воспитните мерки се прави интервенција во однесувањето на малолетникот во рамки на семејството и средината во која малолетникот живее. Во случаите кога ресоцијализацијата на однесувањето на детето не е можна во рамки на семејството се применуваат мерките упатување во воспитна установа и во Воспитно поправен дом. Поради реализирање на корективен третман овие деца се упатуваат во следните установи:

- **Во ЈУ за деца со воспитно социјални проблеми - Скопје**, каде заклучно со Октомври 2007 има сместени вкупно 52 деца и младинци. Најголем број од

овие деца, кои се сместени во оваа установа доаѓаат од биолошки семејства - 43 деца, 6 деца доаѓаат од биолошки семејства, 6 деца доаѓаат од згрижувачки семејства и 3 деца доаѓаат од Детскиот дом 11 Октомври - Скопје.

Според семејниот статус од вкупно 52 деца, 8 деца се без 2 родители, 17 деца се со еден родител, 21 дете се од родители кои се разведени и 6 деца се со 2 родители.

- **Во ЈУ Завод за згрижување, воспитание и образование на деца и младинци Ранка Милановиќ - Скопје** има сместено 26 деца и младинци на возраст од 10-19 години од кои 18 деца и младинци се со решение на центарот за социјална работа, а 8 се сместени врз основа на решение на судот.

Според семејниот статус 18 деца се со 1 родител, 18 деца се од разведени родители, а 8 деца се од потполни семејства.

Проблеми кои што се истакнати

Министерството за труд и социјална политика следејќи ја заштитата на децата со воспитно социјални проблеми и нарушено поведение во изминатиов период ги има констатирано следниве проблеми:

- Не постои дефиниција за деца со воспитно социјални проблеми и деца со нарушено поведение
- Центрите за социјална работа не изготвуваат план за индивидуална работа - третман со корисникот
- Центрите за социјална работа недоволно соработуваат со установите во кои се сместени овие деца
- Центрите за социјална работа недоволно ги следат децата додека се сместени во установата
- Непостоење на дисциплински и прифатен центар
- Непостоење на специјализирани згрижувачки семејства за згрижување на оваа категорија на деца
- Непостоење на дневни центри
- Непостоење на протокол за соработка помеѓу релевантни институции под надлежност на повеќе министерства
- Недоволно вклучување на невладиниот сектор со конкретни програми
- Недостаток на превентивна работа од страна на центрите за социјална работа со децата, семејствата и субјектите во локалната заедница
- Непостоење на ресурси во Републиката за сместување на деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведение кои имаат потреба од специјализиран третман

Препораки и активности

За обезбедување на поквалитетна грижа и заштита на децата со воспитно социјални проблеми и нарушено поведение, министерството за труд и социјална политика во рамките на оваа Стратегија ги дава следните препораки и активности:

- Дефинирање на поимите на деца со воспитно социјални проблеми и деца со нарушено поведение
- Изготвување на план за индивидуална работа - третман со корисникот од страна на центрите за социјална работа

- Центрите за социјална работа континуирано да соработуваат со установите во кои се сместени децата и истите да ги следат
- Отварање на дисциплински и прифатен центар
- Развивање на специјализирани згрижувачки семејства за згрижување на оваа категорија на деца
- Отварање на дневни центри
- Изготвување на протокол за соработка помеѓу релевантни институции под надлежност на повеќе министерства
- Активно вклучување на невладиниот сектор преку конкретни програми
- Изготвување и имплементирање на превентивни програми од страна на центрите за социјална работа со децата, семејствата и субјектите во локалната заедница
- Создавање на ресурси во Републиката за сместување на деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведење кои имаат потреба од специјализиран третман
- Развивање на едукативни центри за работа со родители на деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведење во рамки на центрите за социјална работа
- Создавање услови во центрите за социјална работа за имплементација на алтернативни мерки за малолетни лица
- Превземање на активности за трансформација на установите со помали сместувачки капацитети и алтернативни форми на згрижување

3. Деца со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој до 26 години

Во Република Македонија се евидентирани 8211 деца со пречки во развојот од кои:

- со пречки во интелектуалниот развој	4 871 деца
- со пречки во физичкиот развој	2 504 деца
- со комбинирани пречки во развојот	836 деца

Најголем број од овие деца живеат со нивните родители, 182 деца се сместени во установи и 92 деца во згрижувачки семејства.

Децата со пречки во интелектуалниот развој се сместени во следниве установи:

- **Завод за рехабилитација на деца и младинци- Скопје** кој што згрижува деца со умерени пречки во интелектуалниот развој во кој што се сместени 70 корисници од кои 39 корисници се на возраст од 8-18 години и 31 корисник се на возраст од 19-26 години.
Според семејниот статус 33 корисници се со 2 родители, 17 корисници се со еден родител, 4 корисници се од разведени родители и 16 корисници немаат родители.
- **Специјален Завод Демир Капија** е установа за сместување на лица со тешки и најтешки пречки во интелектуалниот развој Во оваа установа се сместени 75 корисници од кои 29 се на возраст од 5-18 години и 46 се корисници од 19-26 години.
Според нивната способност за движење подвижни се 28 корисници, полуподвижни се 12 корисници и неподвижни се 35 корисници.
Според степенот на самостојното функционирање состојбата е следна: 9 деца се самостојни, 24 деца се делумно самостојни и 42 деца се зависни од помош од друго лице.

Според семејниот статус на децата состојбата е следна: 48 деца се со два родитела од кои 9 деца се од разведени родители, 13 деца се со 1 родител, а 14 деца се без родители.

Во врска со контактите на децата со биолошките семејства и блиски роднини состојбата е следна: 40 од децата имаат контакти со биолошките семејства и блиски роднини, а 35 од децата немаат контакти со биолошките семејства и блиски роднини.

- **Завод за заштита и рехабилитација Бања Банска- Струмица**-која што згрижува лица со пречки во телесниот развој.Во оваа установа се сместени 13 деца од кои 7 деца се на возраст од 11- 18 години и 6 деца се на возраст од 19-26 години

Според нивната способност за движење и степен на самостојност:

2 деца се подвижни и самостојни , 2 деца се подвижни и несамостојни; 3 деца се движат со инвалидска количка и самостојни ; 5 деца се движат со инвалидска количка и се несамостојни ; 1 дете се движи со натколени апарат и е самостојно.

Проблеми кои што се истакнати

Министерството за труд и социјална политика следејќи ја заштитата на децата со со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој до 26 години во изминатиов период ги има констатирано следниве проблеми:

- Недоволна поддршка на биолошките семејства околу грижата за децата со пречки во развојот
- Недоволна поддршка за децата со пречки во развојот во однос на нивното вклучување во средината во која што живеат
- Голем број на деца сместени во установите со долг престој во истите и со прекинати контакти со семејствата
- Недоволен број на вонинституционални форми за згрижување на децата со пречки во развојот
- Постојат архитектонски бариери кои го оневозможуваат интегрирањето на овие лица во општествената средина

Препораки и активности

За обезбедување на поквалитетна грижа и заштита на на децата со со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој до 26 години, министерството за труд и социјална политика во рамките на оваа Стратегија ги дава следните препораки и активности:

- Подигнување на нивото на психо-социјална поддршка на биолошките семејства околу грижата за децата со пречки во развојот и зголемување на паричниот надоместок,како предуслови за намалување на потребата од сместување во установа
- Развој на мрежата на згрижувачки семејства кои ќе сместуваат вакви деца преку преиспитување на висината на надоместокот за сместување во згрижувачко семејство согласно специфичните потреби на сместеното лице
- Создавање на услови за целосно интегрирање на децата со пречки во развојот во средината во која што живеат
- Развивање на постојните вонинституционални форми на дневна заштита во насока на отворање дневни центри во сите средини во кои постои потреба за ваква форма на заштита.и обезбедување на услови за влез и излез на поголем број корисници во веќе отворените дневни центри.

- Отворање на нови форми на вонинституционална заштита како што се мали групни домови и дом семејства со различно ниво на грижа и поддршка
- Превземање на активности за трансформација на установите со помали сместувачки капацитети и алтернативни форми на згрижување
- Надминување на архитектонски бариери и создавање на услови за овозможување на интегрирањето на овие лица во општествената средина

4. Лица со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој над 26 години

Во Република Македонија евидентирани се вкупно 5 206 лица со пречки во развојот над 26 години од кои :

-со пречки во интелектуалниот развој	2 256 лица
- со пречки во физичкиот развој	2 950 лица

Најголем број од овие лица живеат со своите родители, 325 лица се сместени во некоја од установите за социјална заштита и 20 лица се сместени во згрижувачки семејства.

Заштитата на лицата над 26 години кои што се со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој се реализира преку остварувањето на правото на помош и нега од друго лице и преку сместување во установи за социјална заштита.

Вонинституционалната заштита на овие лица не е доволно развиена затоа што сеуште нема специјализирани згрижувачки семејства кои ќе згрижуваат лица со пречки во развојот над 26 години.

Институционалната заштита на овие лица се применува преку сместување и згрижување во следниве установи:

- Завод за рехабилитација на деца и младинци - Скопје каде се сместени 19 корисници
- Специјален Завод Демир Капија во кој се сместени 261 корисник и
- Завод за заштита и рехабилитација Бања Банско - Струмица каде се сместени 47 корисници

Проблеми кои што се истакнати

Министерството за труд и социјална политика следејќи ја заштитата на лица со пречки во интелектуалниот или физичкиот развој над 26 години во изминатиов период ги има констатирано следниве проблеми:

- Недоволна поддршка на биолошките семејства околу грижата на овие лица
- Недоволен број на ресурси за вклучување и прифаќање на овие лица во средината во која што живеат
- Недоволен број на вонинституционални форми за згрижување на овие лица
- Големиот број на овие лица кои се сместени во установи со долг престој на истите и со прекинати контакти со семејствата
- Постојат архитектонски бариери кои го оневозможуваат интегрирањето на овие лица во општествената средина.

Препораки и активности

- Подигнување на нивото на психо-социјална поддршка на биолошките семејства околу грижата за овие лица и зголемување на паричниот

надоместок, како предуслови за намалување на потребата од сместување во установа

- Развивање на мрежа на згрижувачки семејства за прифаќање на овие лица
- Создавање на услови за целосно интегрирање на овие лица во средината во која што живеат
- Надминување на архитектонски бариери и создавање на услови за овозможување на интегрирањето на овие лица во општествената средина
- Отворање на нови форми на вонинституционална заштита како што се мали групни домови и други форми на самостојно живеење со различно ниво на поддршка
- Преиспитување на потребата од понатамошен престој во установа и подготовка за излегување од истата преку враќање во семејството или опфаќање со некоја од вонинституционалните форми на заштита.
- Превземање на активности за трансформација на установите со помали сместувачки капацитети и алтернативни форми на згрижување

ВИ. СТРАТЕШКИ НАСОКИ НА ДЕЛУВАЊЕ

Реформите што Министерството за труд и социјална политика ќе ги превзема во текот на 2007-2015 година ќе бидат насочени кон развивање на вонинституционалните форми на заштита на локално ниво и планирано трансформирање на постојните установи за социјална заштита.

Како основа за спроведување на овие реформи во системот на социјалната заштита ќе преставуваат проценките направени на локално и регионално ниво за потребите од одредени форми на заштита. Врз основа на овие потреби ќе се утврди бројот, видот и динамиката на воспоставување на одредени форми на вонинституционална заштита за секоја локална заедница, односно регион.

Стратешки насоки на Стратегијата за деинституционализација ќе бидат:

1. Развој на вонинституционални форми на заштита на регионално и локално ниво

Развојот на вонинституционални форми на заштита на регионално и локално ниво според потребите на корисниците ќе се реализира преку:

- 1.1. Проценка на потребите од одредени форми на заштита на локално ниво преку (проценка на сите сместени корисници во установи заради утврдување на можноста од деинституционализација и проценка на потребите на корисниците кои живеат со биолошките семејства заради планирање на натамошната заштита во рамки на локалната заедница)
- 1.2. Подигање на јавната свест за потреба од развој на вонинституционални форми на заштита
- 1.3. Подигање на капацитетот на центрите за социјална работа и установите за развој на вонинституционалните форми на заштита
- 1.4. Изготвување на нормативи и стандарди за секоја од вонинституционалните форми на заштита
- 1.5. Развој на формата сместување во згрижувачко семејство
- 1.6. Развој на формата мал групен дом
- 1.7. Развој на формата сместување во дом семејство
- 1.8. Развој на формите на дневно згрижување на локално ниво
- 1.9. Обезбедување услови за самостојно живеење на корисниците со различно ниво на поддршка

1.10. Обезбедување поддршка на семејствата преку развивање на советодавна, советовалишна работа и едукативни центри за работа со родителите/старателите/згрижувачите

2. Постепено трансформирање на постоечките установи за социјална заштита

При релизирање на процесот на трансформирање ќе биде потребно да се направи оценка на секоја установа од аспект на :локација и пристапност, надворешна и внатрешна инфраструктура и квалитетот на грижа за корисниците.

Врз основа на оваа оценка која ќе биде направена преку посебно изготвен инструмент ќе се утврдат насоките во кои ќе се движат промените на установата (трансформирање, реструктурирање или затворање)

Трансформирање значи подобрување на квалитетот на институционалната грижа и создавање на услови институцијата да биде отворена за пружање на алтернативни услуги на корисниците

Реструктурирање значи целосно пренасочување на расположивиот персонал кон понуда на алтернативни услуги на корисниците во заедницата.

Затворање на установата значи конечно укинување на нејзините активности и пренамена на просторот.

Министерството за труд и социјална политика при реализирање на процесот на трансформација на постоечките установи, ќе води сметка за натамошно работно ангажирање на постоечкиот персонал, преку нивно вклучување во новите форми на заштита. Доколку има потреба, министерството ќе обезбеди обука за нивна преквалификација, доквалификација и стекнување со нови знаења и вештини.

Оценката ќе биде направена од страна на работна група формирана од Министерството за труд и социјална политика.

Оваа стратешка насока ќе се реализира преку следните активности:

2.1. Утврдување на фактичката состојба на установите

2.2 Подготовка на сите учесници за прифаќање на процесот на трансформирање на установите за социјална заштита

3. Развивање на институционални и човечки ресурси на национално и локално ниво

Меѓуопштинските Центри за Социјална Работа како извршители на политиките од сверата на социјалната заштита, се директно вклучени во менаџирањето на јавните социјални услуги. Со цел да се зајакнат капацитетите на стручните работници на национално и на локално ниво, во континуитет се спроведуваат општи и специфични курсеви на обука поврзани со програмите за социјална заштита.

Стручните работници во центрите за социјална работа и во установите за социјална заштита имаат искуство кое е поврзано со работата која во моментот се спроведува за обезбедувањето на социјалните услуги и во имплементацијата на програмите за финансиска помош наменети за лицата кои се нашле во социјален ризик.

Сепак, во услови на реформи во системот на социјалните услуги, треба да се проценуваат и јакнат нивните професионални вештини во согласност со новите стандарди поставени за социјалните услуги.

Со цел да се изградат професионални капацитети кои ќе делуваат во полето на новите социјални услуги во согласност со реформите во системот на социјалната заштита, социјалните служби, треба да се превземат следните мерки:

- МТСП во соработка со ЈУ Завод за социјални дејности да изготви посебни програми за обука на персоналот на различни нивоа за управување со социјалните услуги на локално ниво.
- Обуката за персоналот да се спроведува во согласност со описите на работните места, каде што задачите и одговорностите за секое работно место ќе бидат дефинирани.
- Зајакнување на капацитетот преку редовни обуки за усовршување на вработените кои веќе биле обучени, со цел да се запознаат со легислативата и со новите политики на МТСП, а обуката да се обезбеди и за инспекторите во областа на социјалната заштита.

Групи на учесници кои треба да бидат вклучени во обуките:

- Вработени во државната администрација (МТСП, Министерство за локална самоуправа, Министерство за здравство, Министерство за образование и ЕЛС).
- Вработени во МЦСР и Установите за социјална заштита
- Претставници од граѓанскиот сектор кои работат во областа на социјалните услуги
- Студенти на Институтот за социјална работа и социјална политика при Филозофскиот факултет во Скопје кои сакаат да се стекнат со теоретско знаење и практично искуство.

4. Обезбедување на имплементација на стратегијата и одржливост на формите на заштита на локално ниво

Министерството за труд и социјална политика заради обезбедување на услови на имплементација на стратегијата и одржливост на новите форми на заштита ќе воспостави интензивна соработка со сите учесници на национално и локално ниво. Исто така ќе се обезбеди мониторинг и евалуација во сите фази од имплементирање на стратегијата.

Оваа стратешка насока ќе се реализира преку следните активности:

3.1. Развивање на интересорска соработка на национално и локално ниво

3.2. Мониторингот и евалуацијата ќе се реализира преку:

- Континуирана и систематска проценка на прогресот на планираните активности во определен временски рок
- Проверка дали планираните работи се одвиваат непречено, притоа овозможувајќи евентуалните прилагодувања да бидат направени на методичен начин и
- Периодична проценка на зацртаната цел.

Министерството за труд и социјална политика ќе одреди стручно тело кое ќе врши мониторинг и евалуација на имплементацијата на Стратегијата.

ВИИ. УЧЕСНИЦИ ВО ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

Координатор на активностите поврзани со процесот на деинституционализација во системот на социјалната заштита ќе биде **Министерството за труд и социјална политика**, кое ќе обезбеди услови за имплементација на стратегијата преку;

- Формирање на работна група за оцена на установите во функција на нивна трансформација;
- Воспоставување меѓуресорска соработка со другите учесници во процесот на деинституционализација;
- Усогласување на законската регулатива и воведување на новите вонинституционални форми на заштита;

- Законски промени во однос на паричните надоместоци за поддршка на биолошките и згрижувачките семејства;
- Донесување на нормативи и стандарди за новите форми на заштита;
- Лицензирање на правни субјекти кои ќе пружат вонинституционални форми на заштита;
- Обезбедување на финансиски средства за реализирање на процесот на деинституционализација;
- Обезбедување на кадровски и технички предуслови на центрите за социјална работа и установите за социјална заштита за реализирање на процесот на деинституционализација
- Одредување на стручно тело за вршење мониторинг и евалуација

Непосредни носители на одредени активности ќе бидат институциите во системот на социјална заштита и тоа: Заводот за социјални дејности, центрите за социјална заштита, установите за социјална заштита наменети за сместување на целните групи и биолошките семејства/старателите/згрижувачите. Сите овие субјекти ќе реализираат одредени активности и тоа:

ЈУ Завод за социјални дејности - Скопје ќе реализира активности за подигање и јакнење на капацитетите на стручните работници во центрите за социјална работа, установите за социјална заштита и на вработените во вонинституционалните форми на заштита (дневни центри, мали упни домови)

- Изготвување на елаборат за нормативи и стандарди за работа на центрите за социјална работа, установите за социјална работа, дневните центри, малите групни домови, дом семејствата ;
- Изготвување на стручно методолошки упатства и протоколи за работа на центрите за социјална работа при реализирање на секоја од формите на заштита;
- Организирање обуки и едукации за подигање на капацитетот на стручните работници за развивање на вонинституционални формина заштита на локално ниво ;
- Организирање на обуки и едукации за подигање на капацитетот на стручните работници во установите за социјална заштита за реализирање на програми за оспособување на корисниците за самостоен живот и нивна подготовка за излегување од установите со враќање во биолошкото семејство или опфаќање со некоја од формите на вонинституционална заштита
- Учество во работните групи за оцена на установите во процесот на нивната трансформација
- изготвување на инструменти за согледување на статусот, потребите и капацитетите на корисниците и нивните семејства заради согледување на можноста за нивна деинституционализација и определување на формата на нивна натамошна заштита
- Пружање на непосредна помош на центрите за социјална работа за развивање на вонинституционалните форми на заштита на локално ниво
- Остварување на соработка со невладини организации во реализирањето на дел од активностите

Меѓуопштински центри за социјална работа

- Создавање на потребни организационо-кадровски и технички услови за поефикасни и поквалитетни стручни услуги на корисниците и нивните семејства на локално ниво;

- Обезбедување стручна помош и поддршка на биолошките семејства во грижата за децата особено со пречки во развојот и децата со воспитно социјални проблеми посебни
- Преземање на интензивни активности за развивање на вонинституционални форми на заштита на локално ниво (јавни кампањи, обезбедување на простор за отворање на овие форми и сл.)
- Изготвување на План за индивидуална работа - третман со секој корисник
- Преиспитување на статусот на секој корисник од аспект на можноста за негова деинституционализација и утврдување на формата на натамошна заштита (врз основа на посебно изготвен прашалник од страна на Заводот за социјални дејности)
- Воспоставување на континуирана соработка со установите во кои имаат сместено деца
- Поинтензивна соработка со центрите за социјална работа каде имаат згрижено деца во згрижувачки семејства
- Континуирано следење на децата сместени во згрижувачки семејства и давање помош и поддршка согласно потребите на децата и на згрижувачките семејства;
- Формирање на мобилни тимови во соработка со здравствените установи на локално ниво заради поддршка на биолошките семејства /згрижувачите/ старателите во грижата за корисниците
- Воспоставување на соработка со органите на локалната самоуправа при обезбедувањето и планирањето на социјалната заштита на локално ниво
- Воспоставување на соработка со невладините организации и медиумите на локално ниво

Установи за социјална заштита

- Преземање на активности за трансформација на установата во функција на процесот на деинституционализација
- Подигање на квалитетот за грижата за корисниците сместени во установите
- Воведување на програмски активности преку кои корисниците ќе се стекнуваат со одредени животни вештини, ќе се оспособуваат за самостоен живот и ќе се подготвуваат за излегување од установата
- Учество во изготвувањето и реализирањето на дел од активностите на Планот за индивидуална работа - третман со корисникот
- Континуирана соработка со центрите за социјална работа

Министерството за труд и социјална политика заради остварување успешна имплементација на Стратегијата ќе обезбеди активно учество и на други Министерства и организации. Овие учесници ќе треба да ги реализираат следните активности:

Министерство за локална самоуправа преку Заедница на единици на локална самоуправа ЕЛС и преку единиците на локална самоуправа ќе превземе активности за имплементација на Стратегијата со обезбедување на:

- Учество во планирањето, обезбедувањето и финансирањето на формите на вонинституционална заштита на локално ниво;
- Учество во промовирањето на овие форми на заштита на локално ниво и обезбедување на финансиски средства за ова намена;
- Учество во преиспитувањето на ресурсите на локалната заедница за отворање нови вонинституционални форми заштита (објекти, инфраструктура, опрема, кадар и сл.);

Министерство за финансии

- Обезбедување на финасиски средства за имплементација на Стратегијата во периодот 2007- 2015 год според динамиката утрдена во финансискиот план кој е составен дел на Стратегијата;

Министерство за транспорт и врски

- Обезбедување на државно земјиште за изградба на нови вонинституционална форми заштита на локално ниво;
- Отсапување на изграден станбен простор за отварање на нови вонинституционална форми заштита на локално ниво;
- Планирање на изградба на станбен простор наменет за отварање на нови вонинституционална форми заштита на локално ниво
- Надминување на архитектонските бариери за интегрирање на лицата со пречки во развојот и обезбедување на достапност на услугите на сите институции на локално ниво(јавен превоз, образовни, здравствени, социјални, културни, спортски и други установи)

Министерство за здравство

- Обезбедување на достапност на услугите од здравствените установи за корисниците на вонинституционалните форми на заштита
- Формирање на мобилни тимови во соработка со центрите за социјална работа на локално ниво заради поддршка на биолошките семејства /згрижувачите/ старателите во грижата за корисниците

Министерство за образование и наука

- Создавање на услови за инклузија и интерграција на децата со пречки во развојот

Меѓународни владини и невладини организации

- Обезбедување на финансиска и техничка поддршка за имплементација на Стратегијата

Домашни невладини организации

- Учество во креирање и донесување на законска рамка за воспоставување на регулаторни механизми (мапирање на потреби, стандарди за квалитет на услуга, мониторинг и евалуација)
- промовирање, отварање и поддршка на формите на вонинституционална заштита на локално ниво

Бизнис секторот

- Учество во отварање и финансиска поддршка на формите на вонинституционална заштита на локално ниво

Медиуми (електронски и печатени) на национално и локално ниво

- Учество во промовирање на процесот на деинституционализација на национално и локално ниво

За реализирање на одредени активности од оваа стратегија ќе се формираат координативни тела на национално и локално ниво.

ВИИИ. ГАРАНТИРАЊЕ НА КВАЛИТЕТОТ НА СОЦИЈАЛНИТЕ УСЛУГИ

Сите социјални услуги кои ги обезбедуваат разни државни или приватни обезбедувачи, мора да гарантираат одредено ниво на квалитет во согласност со стандардите.

Квалитетот на социјалните услуги ја сочинува суштината на секој систем на социјална заштита, а МТСП е гарант дека квалитетот се базира на неколку стандарди кои претставуваат збир од принципи кои ги гарантираат дефинираните показатели за квалитет на социјалните услуги, кои пак зависат од три главни елементи:

- Дефиниција на стандардите
- Мониторинг на постигнувањата на збирот на стандарди за квалитет и
- Евалуација и подобрување на квалитетот на социјалните услуги.

Стандардите јасно и на транспарентен и мерлив начин ги дефинираат критериумите кои што треба да ги исполнат обезбедувачите на социјалните услуги. Тие се содржани во јавен документ кој им помага на обезбедувачите на социјалните услуги да ги исполнат обврските. Стандардите служат како основа за мониторинг на квалитетот на социјалните услуги, а по изготвувањето и запознавањето со стандардите од страна на обезбедувачите, тие се тестираат и оценуваат во праксата. За да се оцени постигнувањето на стандардите, врз основа на одобрени стандарди, треба да се креира систем за мониторинг, кој ќе функционира преку регулаторни механизми како што се лиценцирање и инспекција.

Сите НВОи и приватни обезбедувачи кои ќе обезбедуваат социјални услуги, треба да добијат лиценци во согласност со постоечка легислатива. МТСП треба да издава лиценца само во случаи кога е потврдено дека обезбедувачот на социјалната услуга го исполнува минимумот од стандардите кои се бараат според легислативата за обезбедување на вакви услуги.

Инспекцијата го контролира постигнувањето на стандардите, истите ја евалуираат обезбедената социјална услуга преку споредба со постоечките стандарди, како систем за предупредување во случај применетите политики да ги немаат постигнато очекуваните резултати. Тука треба да се напомене дека на Инспекцијата не треба да се гледа како на казнен и “страшен” процес, туку како корисен, конструктивен и транспарентен процес кој промовира развој.

Препораки и активности

Составување на нацрти за стандарди на социјалните услуги

Составување на нацрт стандарди за општи и специфични социјални услуги во локалната заедница од страна на работни групи составени од експерти од областа на социјалната заштита во локалната заедница, кои што подоцна треба да бидат исполнети и консултирани на различни нивоа.

Општите стандарди ќе бидат идентификувани со опфаќање на прашања поврзани со целиот опсег на социјални услуги, како и стандарди за деца како една од главните групи во социјален ризик од некавалитетни социјални услуги. Стандардите ќе осигураат норми и правила за одреден вид на социјална услуга и ќе осигураат дека сите даватели на ваквите услуги ќе се натпреваруваат на еднаков начин.

Составувањето на нацрт стандардите треба да се потпира на принципите на: социјална инклузија, учество, зајакнување на капацитетите и користење на различни искуства.

Лиценцирање на обезбедувачи на социјални услуги

Главните цели на процесот на лиценцирање се заштита на корисникот од некавалитетно обезбедување на социјалната услуга, примена на нацрт стандардите и подобрување на нивото на квалитет на социјалните услуги. Лиценцирањето треба да се потпира на критериуми за проценка на капацитетите на институцијата, локалната средината, персоналот, социјалните услуги и начинот на кој тие се обезбедуваат.

Склучување договори

НВОи и другите приватни обезбедувачи на социјалните услуги ќе склучат договор со единиците на локалната самоуправа во согласност со легислативата и правилата дефинирани од страна на Министерството за труд и социјална политика.

Прибирање на податоци

Министерството за труд и социјална политика заради обезбедување на сеопфатни податоци за корисниците, услугите и правата од областа на социјалната заштита ќе го развие воспоставениот систем на прибирање и обработка на податоци. Во таа насока ќе се заложи за донесување на нов Правилник за евиденција и документација во областа на социјалната заштита. Во исто време ќе се продолжи и продлабочи работата на Ресурсниот центар при ЈУ Завод за социјални дејности.

Исто така ќе се создадат технички можности за подобра евиденција и документација.

ИЦ. ДИНАМИКА НА РЕАЛИЗАЦИЈА НА СТРАТЕГИЈАТА

Стратегијата за деинституционализација се планира за период од 2008-2018 година, а активностите ќе се реализираат со одредена динамика во следниве фази:

ФАЗА 1

Оваа фаза ќе се реализира во период од 3 години (2008-2010) и ќе опфати активности за реализирање на одредени активности од ПРВАТА стратешка насока и започнување на процесот на трансформирање на 4 установи за социјална заштита:

- Завод за заштита и рехабилитација на деца и младинци со телесен инвалидитет Бања Банско - Струмица
- Дом за доенчиња и мали деца - Битола
- Детски Дом “11ти Октомври” - Скопје
- Специјален Завод Демир Капија

Во оваа фаза исто така ќе се започне со воведување на мониторинг и евалуација на реализираните активности.

ФАЗА 2

Оваа фаза ќе се рализира во период од 4 години (2011-2014) и би опфатила продолжување на активностите ПРВАТА стратешка насока, завршување на започнатиот процес на трансформирање на институциите од Фаза 1 и започнување со активности на трансформирање на уште 4 установи за социјална заштита:

- Завод за заштита и рехабилитација на деца и младинци - Скопје
- ЈУ за деца со воспитно социјални проблеми и нарушено поведење - Скопје

- ЈУ Завод за згрижување, воспитание и образование на деца и младинци Ранка Милановиќ - Скопје
- Приватна установа СОС детско село - Скопје

Во оваа фаза исто така ќе се продолжи со мониторинг и евалуација на реализираните активности.

ФАЗА 3

Оваа фаза ќе се реализира во период од 4 години (2015-2018) и би опфатила завршување на започнатиот процес на трансформирање на сите установи.

Во оваа фаза исто така ќе се продолжи со мониторинг и евалуација на реализираните активности.

Подеталната динамика на реализирањето на активностите ќе биде дадено во Оперативниот план за спроведување на Стратегијата (2008-2010) - (Анекс 1), а потребните финансиски средства се дадени во Анекс 2 (во прилог)

Џ. ФИНАНСИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈАТА

Се до сега, социјалните услуги и другите форми на поддршка за лицата кои што имаат потреба од помош, беа финансирани од фондовите на државниот буџет. Државата во целост ги финансираше програмите за социјални исплати и материјална помош, а исто така од државниот буџет се финансираа и другите социјални услуги.

Во 2007 година за прв пат од Буџетот на РМ преку министерството за труд и социјална политика беа издвоени средства во износ од 1.450.000,00 денари за поддршка на услуги кои ги обезбедуваат здруженија на граѓани кои работат во областа на социјалната заштита

МТСП да ги планира фондовите за пакетот на финансиска помош на почетокот од годината за секоја општина, во согласност со поднесените барања од страна на единиците на локалната самоупра и МЦСР и да изготви евалуација на национално ниво.

Сите заштеди или помалку потрошени средства од фондот за финансиска помош направени поради добриот менаџмент и ефикасност од страна на единиците на локалната самоуправа и МЦСР да останат во локалните единици, а овие фондови да служат за одржување на програмите од работата во заедницата или социјалните служби во текот на годината.

Трансферот на релевантни фондови на почетокот од секоја година да ги придружува и трансферот на резиденцијалните институции во локалните власти, а ЕЛС да ги превземат сите одговорности за финансирање на новите социјални услуги кои што треба да се оформат.

Финансирањето на социјалните услуги да се состои од фондови распределени од државниот буџет, фондови планирани од локалните даноци и наплати, приходи, имоти и други активности на општините, донации, спонзорства и други начини на финансирање од страна на организации, физички или правни лица и други поединци.

За имплементирање на Стратегијата, како важен извор на средства министерството за труд и социјална политика планира обезбедување на средства преку ИПА фондовите.

ПРИЛОГ

(Анекс 1) Оперативен План за спроведување на Стратегијата (2007-2009)

(Анекс 2) Буџет